

Lenka Tomášeková

Is Islam a new threat for the West?

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis. Sectio A, Nauki Humanistyczne,
Społeczne i Techniczne 6 (2), 155-166

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LENKA TOMAŠEKOVÁ

Doktorand Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika
Katedra bezpečnosti a obrany
Liptovský Mikuláš

IS ISLAM A NEW THREAT FOR THE WEST?

CZY ISLAM JEST NOWYM ZAGROŻENIEM DLA ZACHODU?

Streszczenie: Głównym celem artykułu jest odniesienie do faktu, że islam jest jedną z głównych religii monoteistycznych w świecie. Dzięki jego ekspansji należy więcej uwagi poświęcić wspólnotom religijnym, ale również międzynarodowej wspólnocie bezpieczeństwa. Obecnie islamscy bojownicy są poważnym zagrożeniem, nie tylko w obszarach konfliktowych, ale na całym świecie. Artykuł koncentruje się głównie obszarowo na Zachodzie, który w opinii jest na granicy moralnego i kulturalnego upadku. Islam jako religia rozwijająca się najszybciej, nie zagraża Zachodowi. W przeszłości było kilka starć między tymi dwoma cywilizacjami, w wyniku których było wiele ofiar.

Słowa kluczowe: islam, terroryzm, fundamentalizm, cywilizacja

Received: 06.2015

Abstract. The main goal of the article is to refer to the fact that Islam is one of the major monotheistic religions in the world. Thanks to its expansion, more attention has to be paid to religious communities but also to the international security community. Currently, the Islamic militants are seen as a serious threat, not only in conflict areas but in the whole world. The article concentrates mostly on the West which is on the brink of moral and cultural collapse. Islam, as the fastest expanding religion, does not endanger the West. In the past there were several clashes between these two different civilizations which resulted in many victims..

Key words: islam, terrorism, fundamentalism, civilization

Accepted: 08.2015

ÚVOD

Na začiatku 21. storočia žilo vo viac ako dvesto štátoch sveta takmer 1,4 miliardy praktizujúcich moslimov. Počtom veriacich je islam druhým najväčším svetovým náboženstvom po kresťanstve, ku ktorému sa hlási približne 2,2 miliardy veriacich. Problémom sú radikálni islamisti, novodobí „martyri a dobyvatelia zároveň“, ktorí v mene Alaha“ svojim násilným presadzovaním islamu predstavujú jednu z najväznejších bezpečnostných hrozieb tohto storočia.

11. septembra 2001 zostal celý svet zhrozený a zaskočený. Islamskí radikáli dokázali na okamih ochromiť USA a ohromiť celý svet. Ukázali svoj potenciál a cestu, ktorou sa bude uberať ich „svätá vojna proti Veľkému Satanovi“. Krátko po útoku zachytili televízne kamery po celom moslimskom svete oslavy úspechu al-Káidy¹. Médiá aj bezpečnostná komunita označujú tento deň za „*deň, kedy sa zmenil svet a už nič nebude ako predtým.*“ Čiastočne súhlasíme, pretože naozaj nastali zmeny vo viacerých rovinách – bezpečnostnej, politickej, spoločenskej, sociálnej a ďalších. Už žiadny štát, mesto ani človek si nemôže byť istý, že sa nestane obeťou terorizmu. Politici začali meniť svoju rétoriku a zmena nastala aj na poli medzinárodných vzťahov [Encyklopédia Britannica, 2010]². USA a ich spojenci vyhlásili celosvetovú vojnu proti terorizmu. Medzinárodné spoločenstvo muselo začať počítať s ďalším globálnym bezpečnostným aktérom – islamským terorizmom. Huntington (2001, s. 309) vo svojom diele *Stret civilizácií* uvádza, že „*prevládajúcim rysom vzťahov medzi moslimskými a nemoslimskými národmi je hlboké nepriateľstvo, ktoré je sprevádzané krvavými konfliktami.*“

Permanentne rastúci potenciál nešťátnych aktérov a ich vplyv na vývoj bezpečnostného prostredia spôsobuje, že nevojenské (asymetrické) hrozby v podobe terorizmu, proliferácie zbraní hromadného ničenia, medzinárodného organizovaného zločinu, kybernetických útokov na verejné a súkromné počítačové siete alebo obchodu s drogami či „bielym mäsom“ sa stávajú stále

¹ Celým moslimským svetom prebehla vlna oslavovania a velebenia bin Ládina, nakoľko mnohí moslimovia sympatizovali s teroristami a cítili odpor k USA. Tento antiamerikanizmus nepredstavoval v moslimskom svete nič nové.

² Príkladom je Uzbekistan, ktorý sa so svojím skorumpovaným a autoritárskym režimom stal významným spojencom USA a základňou pre americké vojenské operácie, hoci predtým si ho USA držali „od tela“.

viac dominantnejšími a začínajú prevažovať nad vojenskými (symetrickými) hrozbami, pričom môžu kedykoľvek, kdekoľvek a v akejkoľvek podobe a ničivej sile narušiť bezpečnosť ktoréhokoľvek štátu na svete (Ivančík a Jurčák, 2013, s. 15).

Z týchto asymetrických hrozieb sa práve terorizmus na základe dlhodobých vývojových trendov a tragických udalostí vyskytujúcich sa na celom svete javí ako zásadný globálny bezpečnostný problém. Globálnosť tohto problému potvrdzuje fakt, že podstatná časť sveta bola zasiahnutá alebo je ohrozená terorizmom politického a náboženského charakteru, akciami regionálnych či nadnárodných teroristických a extrémistických organizácií a skupín. Bez ohľadu na mimoriadne úsilie bezpečnostných zložiek všetkých demokratických štátov eliminovať medzinárodný terorizmus, je jeho aktivitami každoročne postihnutých okolo päťdesiat až šesťdesiat krajín sveta (Ivančík a Kelemen, 2015, s. 237).

ISLAM A JEHO „SVÄTÁ VOJNA“

Islam je všeobecne považovaný za menej komplikované náboženstvo, ktorému narastá sebavedomie a ktorý dobýva svet. Moslimovia uctievať jedného Boha a len jedinú knihu Korán (na rozdiel od kresťanstva, kde Boh tvorí Svätú Trojicu a dva Zákony – Starý a Nový). Nemá kňazov a kazateľov ako prostredníkom medzi veriacimi a Bohom. Islam odmieta sakralizáciu ľudského tela. Je nielen náboženským vyznaním a morálnym predpisom, ale aj právom. Islam predpisuje každému čo a ako má robiť, ako sa má správať, čo je Bohu milé a tiež odpovedá na otázku, kto je správnym moslimom. Stanovuje tak určité normy pre život človeka a spoločnosti, ktoré majú povahu nielen etickú, ale aj právnu. (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

Islam veľkou mierou expanduje nielen do západnej civilizácie, ale aj smerom na juh do Afriky a na východ do Ázie. Od Indie až po Jávu a Sumatru na Východe a od severných afrických štátov po Sudán a Etiópiu sa šíri islam násilím i pokojnou cestou.

Islamský svet pohrda Západom¹ a jeho morálne degenerovanou spoločnosťou, ktorá zradila vlastné náboženstvo a smeruje podľa neho k svojej

¹ Podľa Huntingtonových úvah bilancia rešpektu základných ľudských práv, ktoré dnes v euroamerickom svete pokladáme spolu s demokraciou za základné hodnoty,

záhube. Západ zase často hodnotí nábožensko-politickú horlivosť moslimského sveta ako prejav strachu a márnej obrany voči nezastaviteľnej modernizácii a sekularizácii a ako regres smerom k netolerantnej nábožnosti (Halík, 2006).

Francúzsky profesor Alain Besançon (In Müller, 2005), naklonený tradicionalistickým katolíckym kruhom, varuje pred hrozbami vychádzajúcimi z islamizácie. Upozorňuje kresťanov, čo je to islam, aká je jeho podstata a čo vytýka kresťanstvu. Kým kresťania vyčítajú moslimom, že mlčia pri zabíjaní kresťanov v Egypte, Iraku či Sýrii, moslimovia zase vyčítajú kresťanom, že dostatočne neodsudujú masakry moslimov v Čečensku alebo predtým v Bosne. Súčasný islam sa v kontakte so Západom správa menej ústretovo a ďaleko agresívnejšie ako predtým. Na prehľbujúci sa individualizmus západnej civilizácie reaguje snahami stmelovať moslimské komunity, často aj psychologickým nátlakom na jednotlivcov. Proti náboženskej kríze Západu stavia na obdiv návrat k náboženským praktikám, dokonca i u nových generácií spojených s moslimskými krajinami iba cez prarodičov a na pohľad celkom integrovaných do západnej spoločnosti. Na údajne uvoľnené mravy západných žien chce odpovedať zbožnosťou cudnosťou moslimiek. Vysoká pôrodnosť moslimov je zase odpoveďou na demografickú zdržanlivosť Európanov. Snažia sa nastaviť zrkadlo upadajúcej západnej civilizácii – jej slabej morálke, materializmu, rozpadu rodiny, atď.

Islam na rozdiel od kresťanského Západu nikdy celkom neabsorboval humanizmus gréckeho pôvodu. Síce využil klasickú grécku filozofiu, ale nečerpal z prameňov klasického humanizmu. Konflikty s požiadavkou moderného vývoja, ktoré sú nevyhnutné, produkujú v duchovnom živote buď sklon k fundamentalizmu (návrat k zdrojom islamu), alebo k eklekticismu (spojovanie rôznorodých ideových prvkov). (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

Müller (2005) uvádza, že keď mudžahídovia v Afganistane (vycvičení CIA) na konci 20. storočia videli odchádzať ateistického „Veľkého Satana“ späť do Ruska, bol to pre nich symbol (moslimovia uvažujú hlavne v symboloch), že je to dostačujúci dôkaz toho, že táto cesta a takýto spôsob boja je ten správny. Radikálny islamizmus sa vydal postupne na svoje ťaženie svetom. Najprv do Alžírska, odtiaľ do Európy, na Blízky Východ a nakoniec do USA. Strach

sa pokladajú v moslimskom svete za bezvýznamné a tak neustále môžeme v moslimskom svete vidieť silnú dynamiku protidemokratických snáh (Kropáček, 1999).

z islamistov sa prenáša na celý islam hlavne preto, že ich počet narastá a spolu so zvyšujúcim sa počtom rastie aj ich sebavedomie a presvedčenie o správnosti svojej „svätej vojny“.

Pojem svätá vojna je dnes spájaný hlavne s islamom a ich výrazom pre tento pojem – džihád. ...“*Moderný svet, v ktorom žijeme, svet Západu, už totiž zabudol na svoju minulosť a taktiež si odvykol spájať svoje politické a spoločenské konflikty s náboženstvom. Ohromený pokrokový Západ sa prvýkrát (od pádu Dvojičiek) cíti ohrozený a nevie, ako reagovať.*“ (Müller, 2005, s. 42 - 43). Mnohí rýchlo pochopili, že útokom na USA islamskí fanatici dosiahli to, čo chceli – stret civilizácií a náboženskú vojnu.

Krížové výpravy a džihád sú dve historické a zároveň podľa Müllera (2005) symbolické vízie, ktoré v minulosti modelovali kresťanskú a islamskú civilizáciu. Dnešná sekularizácia sveta pritom nijako nebráni tomu, aby sa opäť verejne a so všetkou vážnosťou hovorilo o krížových výpravách a svätých vojnách. Kresťanstvo a islam majú už viac ako tisíc rokov silno ambivalentný vzťah, ktorý je typický vzájomnou fascináciou a zároveň nechuťou a negáciou.

STRET CIVILIZÁCIÍ A ISLAMIZÁCIA

Z histórie vieme, že k stretom civilizácií (fyzickým i kultúrnym) dochádzalo počas celej existencie ľudstva. Výsledok bol zväčša rovnaký – jedna civilizácia ovládla tú druhú. Či už cestou vojnového konfliktu, kultúrneho šoku alebo ich kombináciou. V hre bolo vždy mnoho špecifických faktorov, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili výsledok stretu. Dnes, v dobe globalizácie, keď sa celý svet zmenšuje, Huntington (2001) hovorí, že na svete sa nachádza osem civilizácií, ku ktorých stretu skôr alebo neskôr dôjde. Je zrejmé, že proces globalizácie prináša výrazné zmeny v politickej a spoločensko-kultúrnej úlohe náboženstva. Náboženstvo sa často stáva najvýznamnejším nositeľom skupinovej identity. Tam, kde rastie obava z ohrozenia tejto identity (národov, civilizácií), dramaticky rastie sila „náboženského fundamentalizmu“, ktorý niekedy prerastá do fanatizmu či nábožensky zdôvodňovaného terorizmu (Halík, 2006).

V Európe sa po storočia živený pocit nedôvery a strachu z moslimského Východu pozvoľna miešal s blaženým pocitom nadradenosti osvieteného ducha európskeho kapitalizmu nad „moslimským tmárstvom a primitivizmom“. Európa

ako „pupok sveta“ dlhú dobu udávala tón vývoja okolitých regiónov. Islam bol chápaný ako najvnútornejšie vyjadrenie semitského ducha, ktorý bol spravidla vnímaný ako fanatický, skostnatený a nevraživý voči slobodnej vôli človeka a modernej vede. Odtiaľ už nebolo ďaleko k predstave zaostalého, nepredvídateľného a krutého Araba, ktorý sa bráni našej civilizácii, lebo nechápe, že mu prináša „svetlo“. (Mendel a Müller 1989).

Ako uvádza Müller (2005), západ Európy nezažíva príliv islamu prvýkrát. Moslimovia sa snažili dostať na Iberský polostrov už pred 8. storočím. Postupne sa začal sťahovať späť na africký kontinent. Tento odliv islamu z juhu Európy začal Karol Martel, keď zastavil Saracénov u Poitiers v roku 732. Trval až do vlády Izabely Kastílskej na konci 15. storočia. V 20. storočí po „dekolonizácii“ anglických a francúzskych kolónií začal opäť príliv moslimských prisťahovalcov do Európy. Autor uvádza, že tento príliv, ktorý trvá dodnes, akoby na prvý pohľad dobyl Európy a kresťanstvo. Z histórie sú známe ešte krátkodobé nadvlády islamského polmesiaca nad Východnou a Juhovýchodnou Európou. Istanbul (predtým Konštantinopol) je dodnes pripomienkou ideových a strategických konfliktov medzi kresťanstvom a islamom.

Základom Huntingtonovej knihy *Stret civilizácií* je myšlienka, že vo svete je osem „veľkých civilizačných okruhov“ (západný, pravoslávny, latinsko-americký, africký, hinduistický, islamský, konfucianský a japonský), ktoré majú odlišnú kultúru, historickú, náboženskú a politickú konzistenciu. Tieto odlišnosti zohrávajú zásadnú úlohu práve v dnešnej dobe globalizácie a predstavujú reálnu hrozbu stretu civilizácií. Autor nesúhlasí s názorom, že moderný svet sa sekularizuje. Štatistiky tvrdia opak – narastá počet kresťanov, moslimov aj budhistov. Huntington prezentuje názor, že v modernom svete je náboženstvo ústrednou, možno najústrednejšou silou, ktorá ľudí motivuje a mobilizuje. Čo je pre ľudí nakoniec rozhodujúce, nie je politická ideológia alebo mocenský záujem. To, s čím sa ľudia identifikujú a za čo umierajú, je viera, rodina, krv a presvedčenie (Huntington, 2001). Podobne sa vyjadrujú viacerí odborníci, medzi nimi aj Hans Küng (in Halík, 2006, s. 243) „... nie je mier medzi národmi bez mieru medzi svetovými náboženstvami ...“

Súčasná islamská obroda sa rozvinula v sedemdesiatych rokoch 20. storočia. Jej osobitný aspekt sa odrážal v dôraze na náboženské predpisy (pravidelné návštevy mešít, pôst počas ramadánu, zákaz alkoholu a hazardu, ap.), šírenie

náboženskej literatúry a zrodenie nových organizácií a hnutí, ktoré sa usilovali o „islamizáciu“ spoločnosti. Zároveň došlo k dramatickému návratu islamu do verejného života. Významnou súčasťou politiky v celom islamskom svete sa veďľa jednotlivých aktérov stali islamské symboly, slogany a ideológie. Úradujúce vlády a opozičné hnutia využívali náboženstvo k upevneniu svojej legitimacy a k mobilizácii verejnej podpory (Encyklopedia Britannica, 2010).

Hnutia islamskej obrody sa spravidla obmedzujú na potvrdzovanie kultúrnej identity moslimskej obce. História a súčasnosť však vypovedajú aj o existencii extrémistických, utopicky naladených skupinách, ktoré sa pokúšajú pokročiť ďalej od kultúrnej vzdelávacích a obrozených ašpirácií k politicko-mocenským zámerom. Násilím a ozbrojeným bojom chcú zaviesť islamský poriadok. Islamskí radikáli vychádzajú z dvoch postojov – separatizmu cháridžovcov a mahdizmu. Cháridžovci boli sektou, ktorá sa na samom úsvite islamu oddelila od stúpcov Alliho – ši'ítu. Prehlásili sa za jediných skutočných moslimov a ostatných veriacich začali pokladať za *kuffár* – neveriacich. Dospeli dokonca tak ďaleko, že zabitie toho, kto sa im odmietol podriaďiť, označovali za zákonný akt. Mahdizmus vychádza z ľudovej viery v *madhího*, čiže správne vedeného, ktorý sa v podobe spasiteľa údajne vráti na konci sveta obnoviť spravodlivosť a mier. Na rozdiel od kresťanského Mesiáša, ktorý je považovaný za vteleného Boha a v tejto podobe prichádza na tento svet, je postava madhího spájaná s reálne existujúcou ľudskou bytosťou – s človekom, ktorý skrz videnia alebo prostredníctvom snov získava vedomie o svojom výnimočnom poslaní (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

V širšom zmysle môžeme všetkých moslimov považovať tak trochu za „fundamentalistov“, nakoľko vo svojej viere považujú Korán za doslovné slovo Božie. Za moslima sa totiž považuje iba ten, kto verí v Korán ako v absolútne a nemenné slovo Božie. „Islamských fundamentalistov“ však robí fundamentalistickými ich vízia centralizovaného štátu, ktorý by riadil všetky aspekty života svojich občanov. Štát, v ktorom by politika a náboženstvo, právo a mravnosť predstavovali tú istú vec. V tomto rámci sa ucelený, holistický, na Boha zameraný svetonázor islamu mení v totalitný teokratický svetový poriadok a presvedčovací morálny Boh je nahradený Bohom donucovacím, politickým. Za podstatný aspekt tohto pretvoreného islamského fundamentalizmu však môžeme považovať koncepciu štátu, ktorému moderná západná teória for-

movania štátu dlží viac ako čokoľvek iné založené na islamskej histórii. (Encyklopédia Britanica, 2010).

Kritické stavy moslimských spoločností sa stali živnou pôdou pre rozmach náboženskej ideológie fundamentalistického razenia, ktoré sa označuje ako islamizmus. Tento návrat k islamu všeobecne značí tendenciu pozerat' sa na osobný aj spoločenský život nábožensky a náboženstvo neobmedzovať len na záležitosti čisto „kultovné a vieroučné“. (Müllera, 2005).

Islamizmus je charakteristický širokou škálou hodnôt. Jeho najvýznačnejším rysom je odmietanie západných modelov vlády a ekonomiky – kapitalizmus aj socializmus. Islamisti veria, že ich spoločnosť skazil sekularizmus, modla konzumu a materializmus Západu. V dôsledku toho obhajujú novú *hidžru* (vystaňovanie), únik pred ničivým vplyvom cudzej, západnej kultúry. Islamizmus však nepredstavuje úplne negatívnu ideológiu a samotnú hidžru je možné považovať za únik k lepšej moslimskej spoločnosti. Súčasný islamský fundamentalizmus sa prejavuje v osobnom i politickom živote, od väčšieho dôrazu na dodržiavanie náboženských obyčajov a na rodinné hodnoty až po opätovné uplatnenie islamu v politike. Islamistickí fundamentalisti všeobecne veria, že sa nachádzajú vo „svätej vojne“ (džihádu) proti svojim nepriateľom. V šíitskom islamistickom fundamentalizme hrá významnú úlohu rola mesiášstva (v sunnitskej vetve islamu je však menej významná). Islamizmus usiluje o preusporiadanie vlády a spoločnosti v súlade so zákonmi islamu (Encyklopédia Britannica, 2010).

RADIKÁLNY ISLAMIZMUS

Najnovšou odpoveďou časti radikálnych moslimov na snahu nájdania spoločnej cesty je *Islamský štát*, ktorý momentálne zastrašuje svet svojou ofenzívou, nevidanou krutosťou a barbarským správaním ku všetkému neislamskému. Formoval sa na pozadí islamskej frustrácie, nespokojnosti a obáv z príchodu Veľkého Satana zo Západu. Džihád, svätá vojna za nastolenie poriadku na celom svete, je nevyčerpatelnou studnicou možností pre mnohých po moci a naplnení vlastných ambícií bažiacich moslimov, ktorí sa skrývajú za náboženské ideály a vyššie ciele. A to všetko, samozrejme, v mene Alaha. Aj preto sa podľa Ivančíka a Ušiaka tento typ terorizmu radí medzi náboženský, fundamentalistický terorizmus predstavujúci násilnú formu monoteistického extrémizmu usilujúceho o dominanciu

svojej viery a založenie štátneho zriadenia na teokratických základoch (Ivančík a Ušiak, 2014, s. 17).

Moderné diskusie o islamskom štáte sa rozbiehali od 20. rokov minulého storočia, kedy bol v roku 1924 rozparcelovaním Osmanskej ríše zrušený kalifát¹ (Kropáček, 1999). Predstavitelia islamského štátu však zastávajú ortodoxný prístup k výkladu islamu. Sorby uvádza, že „...islamské poňatie štátu a štátneho práva nevychádza zo všeobecnej definície štátu. Kalifát (ríša kalifov) nemal oficiálne žiadny územný názov alebo nejaké označenie vyjadrujúce štátnu formu a územie. Kalifovia spravovali „*dár al-islám*“ teda územie pod islamskou nadvládou, čo nie je názov štátu, ale islamského štátneho a civilizačného bloku, kde sa uplatňuje právo *šari'a*. Zvyšok sveta je pre nich „*dár al-harb*“ t.j. územie vojny.“ (Sorby in Rácová ed., 2006, s. 12).

Novodobý Islamský štát je militantnou organizáciou, ktorá je označovaná aj ako džihádistická militantná skupina a jej vznik sa predpokladá v roku 2002. Je odnožou afganskej al-Káidy, ktorej vypovedala poslušnosť a osamostatnila sa. Najskôr operoval v Iraku a neskôr dobyl časť Sýrie. Islamský štát neuznal žiadny štát. Dobyté územie vyhlásili za kalifát² a nárokuje si náboženskú autoritu nad všetkými moslimami. Keďže je to sunnitská islamská organizácia, zabíjajú, resp. nútia ku konvertovaniu nielen kresťanov a židov, ale aj šiítov. Kto odmietne, je popravený. Typické je striktné dodržiavanie islamských tradícií a *šari'e*. Islamský štát sa snaží o expanziu do Európy a rozšírenie kalifátu po celom svete. Svet zastrašuje videami popráv nevercov, ktoré sú dostupné cez internet a televíziu. Masové zabíjanie na dobytých územiach je pre nich len napĺňaním vôle Alaha a rozširovaním kalifátu.

Bojovníci Islamského štátu porušujú všetky medzinárodné právne normy, ako aj ľudské práva a slobody. Ľudský život pre nich nemá žiadnu cenu pokiaľ človek nekonvertuje. Znásilňujú ženy a dievčatá, rabujú a ničia všetko, čo nie je v súlade s Koránom a ich vierou. Veľmi ostentatívne sa pripravujú na plienenie Európy, ktorú chcú islamizovať. Kissinger (2002), už na prelome milénia napísal, že Európa bude prvou obeťou šírenia islamského fundamentalizmu a iránskych rakiet

¹ Azharský šejk Alí Abdarráziq vydal knihu *Islám a základy vlády*, kde uvádza, že islam nepredpisuje žiadny konkrétny spôsob vládnutia. Muhammed podľa neho priniesol posolstvo duchovnej povahy a *ummu* je spojená iba duchovne, takže ani kalifát nie je bezpodmienečný pre islam.

² vodca Abú Bakr al-Bagdádi sám seba vyhlásil za kalifa

stredného doletu. Tak budú podľa neho Európa a Rusko, na rozdiel od USA, neustále vystavení riziku použitia zbraní hromadného ničenia Iránom alebo iným moslimským štátom či organizáciou.

Radikálny islamizmus sa zrodil medzi ekonomicky a politicky nespokojnými obyvateľmi moslimských štátov. Islamistické nepriateľstvo voči Západu nesie určité znaky odmietania modernity. Ďalší významný faktor predstavuje pohoršenie islamistov nad politickou a ekonomickou nadvládou Západu na Strednom Východe. To vo svojich spisoch dobre ilustroval Usáma bin Ládín, ktorý v nich opakovane odsudzoval Spojené štáty za to, že umožnili vypudenie Palestíncov a iniciovali medzinárodné sankcie proti Iraku, čoho dôsledkom bola smrť státisícov Iračanov v 90. rokoch, vojensky okupovali Saudskú Arábiu počas vojny v Zálive (1990-1991), atď. Bin Ládín tiež odsudzoval saudský režim i väčšinu ostatných vlád stredovýchodných štátov, pretože skôr slúžia záujmom USA než záujmom islamského sveta (Encyklopedia Britannica, 2010).

Podľa Müllera (2005) ide islamským teroristom o niečo iné ako o dobytie Západu, pretože sú si vedomí, že destabilizácia USA a Západu nie je dlhodobou možnosťou. Ich pravý cieľ sa nachádza doma, v moslimskom svete. Ten chcú ochrániť pre „zhubným vplyvom modernizácie“ a zaviesť v ňom najprísnejšiu islamskú podobu božieho zákona. To je podľa autora to podstatné, čo ich zaujíma a čo chcú dosiahnuť.

Teroristické útoky islamských skupín poburujú ľudstvo. Avšak negatívne sú zväčša vnímané len mimo moslimského sveta. Súhlasíme s názorom Kropáčka (1999), že objektívne by sme mali uznať, že spektrum islamských postojov, kritiky a činov voči západnej kultúre odpovedá *grosso modo* obdobnej škále antagonistickej prejavov zo strany Západu.

Administratíva USA sa po páde dvojčiek ocitla vo veľmi zložitej situácii - nemohla neodpovedať, ale hľadanie vhodnej formy odpovede bolo bezprecedentné, a preto veľmi ťažké. Teroristi zasiahli americkú spoločnosť v najcitlivejších a najzraniteľnejších bodoch, pričom úplne obišli najsilnejšie prvky ich obrany (Eichler, 2006).

ZÁVER

K stretu kresťanskej a moslimskej civilizácie dochádzalo už od vzniku islamu. Tieto dve monoteistické náboženstvá sa od seba diametrálne odlišujú. Obe civilizácie hodnotia tú druhú ako horšiu. Ako uvádza Mendel a Müller (1989), podobne ako je to pri individuálnom vedomí človeka, tak je to aj v kolektívnom vedomí spoločnosti, len delenie na „ja“ a „on“ je nahradené delením na „my“ a „oni“. Do hry podľa autorov vstupujú hlavne ideologické a politické faktory, rovnako ako prirodzený sociálne psychologický sklon hodnotiť civilizáciu, v ktorej žijeme, ako lepšiu. Dôsledkom toho je spravidla necitlivý a programovo nedôverčivý pohľad na spoločnosti, ktoré nezdieľajú rovnaké náboženstvo, kultúrne hodnoty, či psychologické a komunikačné prejavy. V Európe našiel tento kolektívny egocentrizmus vyjadrenie v názorovom stereotype Východ verzus Západ, ktorý sa vytvoril už v dobe antiky a časom sa vykryštalizoval v najrôznejšie predsudky ohľadom správania, kultúrneho a náboženského prejavu alebo mentality jednotlivých národov a etníc.

Historicky podmienený pocit menejcennosti a zaostalosti vyvoláva u niektorých skupín obyvateľstva silné fundamentalistické nálady, ktoré sú vďaka finančnej podpore istých záujmových skupín transformované do ich radikálneho správania sa voči úhlavnému nepriateľovi – Západu. Napriek tomu, z historického pohľadu nie je možné islam považovať za novodobú hrozbu pre Západ. Táto hrozba tu existovala už v minulosti, v súčasnosti ju však prehĺbila postupujúca globalizácia a vedecko-technický pokrok, ako aj schopnosť islamských teroristických skupín využiť ich výdobytky a použiť ich na realizáciu svojich cieľov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- Eichler, J. 2006. *Medzinárodná bezpečnosť na počátku 21. století*. Praha : AVIS, 2006. 303 s. ISBN 80-7278-326-2.
- Encyklopédia BRITANNICA: *Islám. Náboženství, historie a budoucnost*. Brno : Nakladatelství JOTA, 2010. s. 380. ISBN 978-80-7217-628-1.
- Halík, T. 2006. *Prolínání světů. Ze života světových náboženství*. Praha : Lidové noviny, 2006. 279 s. ISBN 80-7106-834-9.
- Huntington, S., P. 2007. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publisher, 2007. 441 s. ISBN 80-8618-249-5.

- Ivančík, R. – Jurčák, V. 2013. *Mierové operácie vybraných organizácií medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2013. 230 s. ISBN 978-80-8040-469-7.
- Ivančík, R. – Kelemen, M. 2015. *Teória bezpečnosti: Globálne problémy ľudstva*. Košice : Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2015. 319 s. ISBN 978-80-89282-94-4.
- Ivančík, R. – Ušiak, J. 2014. *Teoreticko-metodologické východiská skúmania typológie terorizmu*. In *Vojenské reflexie*, 2014, roč. 9, č. 2, s. 7-26. ISSN 1336-9202. Dostupné na: http://www.aos.sk/casopisy/reflexie/vojenske_reflexieIX_2.pdf
- Kissinger, H. 2002. *Potřebuje Amerika zahraničný politiku? Cesta k diplomacii pro 21. století*. Praha : BB art, 2002. 252s. ISBN 80-7257-736-0.
- Kropáček, L. 1999. *Blízky východ na přelomu tisíciletí. Dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Praha : Vyšehrad, 1999. 288 s. ISBN 80-7021-298-5.
- Křikavová, A., Mendel, M., Müller, Z. 1990. *Islám. Ideál a skutečnost*. Praha : Panorama, 1990. 368 s. ISBN 80-7038-012-8.
- Labuzík, M. – Jurčák, J.: *Ako ďalej v boji proti radikalizácii a nábore teroristov. Zborník vedeckých prác, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Vydavateľstvo Univerzity mateja Bela – Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0850-8.
- Mendel, M., Müller, Z. 1989. *Svět Arabů*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1989. 224 s. ISBN 80-205-0030-8.
- Müller, Z. 2010. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2010. 256 s. ISBN 978-802-0018-182.
- Sorby, K. 2007. *Arabi, Islám a výzvy modernej doby*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2007. 234 s. ISBN 978-80-8095-009-5.